

NGÀY 23-3-1975: Quốc Lộ 1 Đoạn Huế-Đà Nẵng Bị Cắt Đứt

Vương Hồng Anh

* Cộng quân cắt đứt Quốc lộ 1, đoạn đường từ Huế đi Đà Nẵng.

Ngày 23 tháng 3/1975, tình hình tại chiến trường Thừa Thiên trở nên nghiêm trọng sau những trận tấn công của Cộng quân trong 2 ngày 21 và 22 trên Quốc lộ 1, đoạn đường Huế-Đà Nẵng đi ngang địa phận Quận Phú Lộc, quận ở cực Nam Thừa Thiên, gồm những xã có địa hình dọc theo Quốc lộ 1. Kịch chiến đã diễn ra giữa Cộng quân và Trung đoàn 1/Sư đoàn 1 Bộ binh được tăng cường Liên đoàn 15 Biệt động quân. Khi trận chiến vừa xảy ra, lực lượng Bộ binh và Biệt động quân nỗ lực giải tỏa áp lực của địch quân. Với sự yểm trợ tối đa của Pháo binh và Không quân VNCH, các đơn vị Cộng quân bị đẩy lùi ra khỏi một số vị trí trong một thời gian ngắn, sau đó Cộng quân lại tăng cường lực lượng và tổ chức các đợt tấn công cường tập vào vị trí của Trung đoàn 1 Bộ binh và Liên đoàn 15 Biệt động quân. Đến 2 giờ chiều, Liên đoàn 15 Biệt động quân và Trung đoàn 1 Bộ binh đã phải rút lui để bảo toàn lực lượng.

Ngày 23 tháng 3/1975, Sư đoàn 1 Bộ binh điều động lực lượng phản công nhưng Cộng quân đã lập các chốt chặn tại Đá Bạc, và bám giữ các vị trí trọng yếu trên Quốc lộ 1, để cắt đứt trục vận chuyển của các đơn vị VNCH từ Huế vào Đà Nẵng.

Cũng trong ngày 23 tháng 3/1975, CQ đã pháo kích vào một số vị trí trong thành phố Huế và vòng đai phụ cận. Các đợt pháo kích tiếp diễn suốt ngày nhưng không có hiệu quả, các quả pháo không rơi trúng vào các vị trí quân sự. Tuy nhiên, tinh thần dân chúng càng hốt hoảng hơn và thành phố Huế bắt đầu hỗn loạn.

* Tư lệnh Quân đoàn 1/Quân khu 1 Ngô Quang Trưởng duyệt xét tình hình Huế. Trong ngày 23/3/1975, theo ghi nhận của Đại tướng Cao Văn Viên, trước tình hình chiến sự diễn biến bất ngờ, và Quốc lộ 1 không thể khai thông được, Trung tướng Ngô Quang Trưởng, Tư lệnh Quân đoàn 1/Quân khu 1 cho lệnh rút lực lượng VNCH tại chiến trường Thừa Thiên về lập phòng tuyến tạm thời tại Huế. Cũng trong ngày này, tàu Hải quân được tăng cường để đón dân tị nạn cùng thân nhân gia đình binh sĩ vào Đà Nẵng.

Chiều 23 tháng 3/1975, Trung tướng Ngô Quang Trưởng, Tư lệnh Quân đoàn 1, gọi Chuẩn tướng Nguyễn Văn Điem, Tư lệnh Sư đoàn 1 Bộ binh, vào Đà Nẵng để duyệt xét lại tình hình phòng thủ Huế. Tướng Điem đã báo cho Trung tướng Trưởng biết là Sư đoàn 1 Bộ binh đang đối đầu với 3 sư đoàn chủ lực và 1 sư đoàn pháo của Cộng quân.

* Từ phòng tuyến Thạch Hãn đến phòng tuyến Huế.

Như đã trình bày, suốt đêm 19 và rạng sáng ngày 20 tháng 3/1975, tất cả lực lượng phòng thủ dọc theo bờ nam sông Thạch Hãn (tỉnh Quảng Trị) kể cả Liên đoàn Địa phương quân, 1 tiểu đoàn Biệt động quân và vài chi đoàn Thiết giáp đã rút về phòng ngự phía Nam sông Mỹ Chánh. Về phòng tuyến Thạch Hãn, trong hơn hai năm, kể từ khi có Hiệp định ngưng bắn Paris ký ngày 27/1/1973, sông Thạch Hãn được xem như là "ranh giới" của lực lượng quân sự hai bên. Tại đây, có trạm hoạt động của Ủy hội Quốc tế và là nơi được chọn để trao đổi tù binh.

Trước khi Cộng quân tấn công phòng tuyến Thạch Hãn, vào 6 giờ chiều ngày 19/3/1975, Trung tướng Trưởng từ Sài Gòn trở lại Đà Nẵng sau cuộc họp tại Dinh Độc Lập. Khi phi cơ chở ông vừa hạ cánh, thì ông nhận được báo cáo khẩn cấp của Trung tướng Lâm Quang Thi, Tư lệnh phó Quân đoàn 1, gọi từ Bộ Tư lệnh Tiền phương Quân đoàn 1 ở Huế vào. Trung tướng Thi báo rằng đại bác 130 ly của địch đang pháo kích vào bản doanh của ông và CQ đang tung đợt tấn công quy mô lớn bằng xe tăng để tìm cách vượt qua vòng đai phòng thủ của lực lượng VNCH tại sông Thạch Hãn. Nhận được khẩn báo của Trung tướng Thi, Trung tướng Trưởng liền báo cáo cho Đại tướng Viên và yêu cầu cho Quân đoàn 1 được giữ lại Lữ đoàn 1 Dù, đang có mặt tại Đà Nẵng chuẩn bị về Sài Gòn. Đại tướng Viên báo lại cho Tổng thống Thiệu. Là Tổng tư lệnh tối cao của Quân lực VNCH, Tổng thống Thiệu chấp thuận yêu cầu này với điều kiện: Lữ đoàn Dù được ở lại nhưng Quân đoàn 1 không được sử dụng để tung vào chiến trận. Theo phân tích của Đại tướng Viên, thì khi quyết định cho Lữ đoàn 1 Nhảy Dù ở lại Đà Nẵng, Tổng thống Thiệu muốn tạo niềm tin cho dân chúng và giữ vững tinh thần chiến

đầu của các đơn vị khác. (Trong phiên họp tại Dinh Độc Lập vào ngày 13/3/1975, Tổng thống Thiệu ra lệnh cho Trung tướng Trường phải bỏ Huế. Trước đó vào ngày 12/3/1975, theo kế hoạch mới của Trung tướng Trường, Sư đoàn Thủy quân Lục chiến đang hoạt động tại phía Đông Quảng Trị sẽ thay Sư đoàn Nhảy Dù làm lực lượng phản ứng cấp thời tại Vùng 1. Liên đoàn 14 Biệt động quân được điều động ra Quảng Trị chuẩn bị thay dần Thủy quân Lục chiến).

Sáng ngày 20 tháng 3/1975, Trung tướng Trường bay ra Bộ Tư lệnh Tiền phương của Sư đoàn Thủy quân Lục chiến cách Mỹ Chánh, thị trấn ở phía Nam tỉnh Quảng Trị, khoảng 8 km. Tại đây Trung tướng Trường đã gặp các chỉ huy của các đơn vị trong khu vực, cùng họ duyệt lại tình hình và bàn kế hoạch phòng thủ Huế, theo quân lệnh mới nhất của Tổng thống Thiệu là phải phòng thủ Huế với bất cứ giá nào, khác với chỉ thị trước đó một ngày là phải bỏ Huế.

Trước ngày 21/3/1975, tình hình tại khu vực phía Nam sông Mỹ Chánh và khu vực phụ cận Huế chưa đến nỗi quá xấu. Các đơn vị chủ lực quân và diện địa vẫn còn nguyên vẹn, kỷ luật nghiêm minh và tinh thần chiến đấu cao. Việc mất Quảng Trị tuy có ảnh hưởng phần nào nhưng không làm cho tinh thần quân sĩ nao núng. Dù sao thì dân chúng đã bỏ đi trước đó do đó không gây trở ngại cho các đơn vị khi giao tranh với Cộng quân. Hơn nữa với 1 Lữ đoàn Thủy quân lục chiến tại phía Nam sông Mỹ Chánh và 2 Lữ đoàn Thủy quân lục chiến đang là lực lượng tổng trừ bị tại Đà Nẵng thì Quân khu 1 vẫn có các lực lượng nòng cốt để tăng viện khi chiến trường sôi động. Sau buổi họp, các cấp chỉ huy đều bày tỏ sự quyết tâm giữ vững Huế.

Trên đường trở về Đà Nẵng, Tướng Trường đã ghé vào bộ Tư lệnh Tiền phương của Quân đoàn 1 tại Mang Cá, Huế. Sau đó, ông cùng Tướng Lâm Quang Thi, Tư lệnh phó Quân đoàn 1, đi một vòng thanh tra các hệ thống phòng thủ trong thành phố Huế. Tinh thần tướng Trường lúc đó rất phấn chấn vì sự bố phòng bảo vệ Huế rất vững vàng.

Đến 1 giờ 30 trưa, Tổng thống VNCH Nguyễn Văn Thiệu lên tiếng trên đài phát thanh Sài Gòn và được đài Huế tiếp vận. Ông hứa với dân chúng, đặc biệt với dân chúng trong thành phố Huế, rằng quân đội VNCH sẽ bảo vệ Huế bằng mọi giá. Sự việc Tổng thống Thiệu lên tiếng trên đài phát thanh là điều mà theo Tướng Trường nghĩ, tuy muộn màng, nhưng cũng rất cần thiết.

Đặt chân xuống Đà Nẵng vào chiều tối, Trung tướng Ngô Quang Trưởng nhận được một công điện ghi "Mật". Đây là lệnh của Tổng thống VNCH do Bộ Tổng Tham Mưu chuyển đến. Theo phân tích của Đại tướng Cao Văn Viên, thì ngược với những gì đã tuyên bố trên Đài phát thanh, nay Tổng thống cho vị Tư lệnh Quân đoàn 1/Quân khu 1 được "tự do hành động". Vì không thể nào phòng thủ nổi ba căn cứ Huế, Đà Nẵng, Chu Lai cùng một lúc, nên Tổng thống khuyên Trung tướng Tư lệnh Quân đoàn 1/Quân khu 1 tùy nghi ứng phó và làm sao chỉ giữ một mình Đà Nẵng mà thôi.